

07.10.2013

Ryj/1

§ 1064

Lausunnon antaminen Metsähallitukselle Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta

HEL 2013-009945 T 11 01 04

Viite: MH 520/2013, 00.02.02

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa Metsähallitukselle seuraavan lausunnon Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta:

Nykytilan kuvaus

Kaavoitus

Kansallispuiston eteläisimmät osat ulottuvat Helsingin kaupungin ja valmisteilla olevan Östersundomin yleiskaavan alueelle. Östersundomin yleiskaava on kolmen kunnan (Helsinki, Vantaa ja Sipoo) yhteinen yleiskaava. Kaava-alueella asuu nykyisin noin 6000 asukasta, ja asukasmäärän arvioidaan kasvavan noin 70 000 asukkaaseen vuoteen 2050 mennessä.

Valmisteilla olevassa Helsingin uudessa yleiskaavassa on varauduttu 260 000 uuden asukkaan lisäykseen vuoteen 2050 mennessä. Yleiskaavaa varten laaditussa väestöennusteessa Helsingin seutu kasvaa noin 600 000 asukkaalla vuoteen 2050 mennessä. Helsingin yleiskaavan valmistelun visiovaiheessa Sipoonkorven ja Nuuksion merkitys on nostettu esiin osana seudullista virkistysverkostoa.

Toteutus

Luonnon virkistyskäyttö: retkeily ja luontomatkailun toimenpiteet

Reittiverkosto, reittiyhteydet

Suunnitelmaluonnos on tehty pitkälti alueen nykyisen käytön perusteella. Lähialueiden maankäytön muuttuminen, kuten uuden Östersundomin kaupunginosan rakentuminen, ja sitä myötä puiston käyttäjämäärien kasvu, lisäävät ulkoilua myös kansallispuiston syrjäosilla, mihin tulee suunnitelmaa edelleen kehitettäessä varautua.

Sipoonkorven suunnittelussa tulee varautua alueen lisääntyvään käyttäjämäärään suunnittelemalla ja toteuttamalla riittävä määrä ulkoilureittejä ja virkistyspalveluita. Reittien liittyminen seudulliseen virkistysalueverkostoon on tärkeää. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt reitit ja palvelut ovat osin alimitoitettuja kasvavaan käyttäjämäärään nähden.

Lähivirkistyspaineen hallitsemiseksi on tärkeää, että Sipoonkorpea ympäröivien alueiden kaavoituksessa osoitetaan riittävä määrä virkistysalueita asutuksen läheltä. Tästä huolimatta Sipoonkorven houkuttelevuus saattaa aiheuttaa kulumista kansallispuiston reuna-alueilla, ja etenkin kansallispuiston eteläosissa on syytä varmistaa reittiverkoston riittävyys. Reitistön kehittäminen tulevaisuudessa on tarpeen myös Degermossan pohjoispuolella, Fiskträskin ja Östersundomin yleiskaava-alueen välisellä alueella.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa todetaan, että Kalkkiruukin luontopolun kunnostaminen sekä reittiyhteys Knutersintien portilta Kalkkiruukin polulle toteutetaan vuosina 2016-2018. Kävijämäärä on jo viime vuosina lisääntynyt ja tulee edelleen lisääntymään merkittävästi. Jotta kansallispuistoon kohdistuvat haitat, kuten kulumisen ja roskaantumisen, saataisiin minimoitua, tulisi reittiyhteydet mm. Knutersintieltä Kalkkiruukin luontopolulle toteuttaa mahdollisimman pian.

Kuvissa 16 ja 17 (s. 73 ja 74) on esitetty uudet retkeilyreitit ja reittiyhteystarpeet. Kartassa esitetyt Östersundomin kaava-alueella sijaitsevat reittiyhteystarpeet ja latuverkosto ratkaistaan Östersundomin kaavoituksen yhteydessä, eikä yhteyden toteuttamista voida sitoa nykyiseen polku-uraan. Landbon lähellä sijaitsevalta sorakuopalta lähtevä reittiyhteys voidaan turvata Östersundomin kaavoituksessa. Latuverkostoa tulisi kehittää myös kansallispuiston alueella ja sen laajentaminen sekä saumaton jatkuminen vihersormilta kansallispuistoon palvelisi asukkaita ja lisäisi alueen talvikäyttöä. Östersundomin kaava-alueella sijaitsevien reittiyhteystarpeiden ja latuverkoston sijaintia lukuun ottamatta hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteet eivät ole ristiriitaisia kaavoituksen kanssa.

Suunnitelmassa todetaan, että Sipoonkorven kansallispuiston kanssa samaan toiminnalliseen ja ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvat Porvoonväylän eteläpuoliset suojelukohteet, jotka ovat luontotyypiltään lähinnä meren mannerrantavyöhykkeen reheviä, matalia merenlahtia ja lintuvesiä sekä rantaruovikoita. Moottoritie erottaa kansallispuiston ja rannikolla sijaitsevat suojelualueet ja luo vahvan estevaikutuksen. Östersundomin yleiskaavassa huomioidaan em. alueiden ekologinen kokonaisuus ja yhteydet etelä-pohjoissuunnassa. Yhteys Sipoonkorven ja Mustavuoren välillä on tärkeä erityisesti metsälajiston säilymisen kannalta.

Östersundomin kaava-alueella, kansallispuiston ulkopuolella sijaitsevien reittiyhteystarpeiden ja latuverkoston sijainti tullaan määrittämään tarkemmin kaavoituksen yhteydessä.

Liikenneyhteydet, pysäköintiratkaisut

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Östersundomin yhteisen yleiskaavan luonnoksissa esitetty liikennejärjestelmä perustuu metroon. Knutersintien porttialueen eteläpuolelle Sakarinmäkeen on kaavailtu metroasemaa, joka toisi Sipoonkorven eteläosan pääkaupunkiseudun metrokäytävän palveluetaisyydelle. Tällöin Sipoonkorven saavutettavuus ja suhteellinen saavutettavuus Nuuksiin verrattuna paranisivat merkittävästi. Sipoonkorven saavutettavuutta joukkoliikenteellä parantaisi lisäksi Östersundomin yhteisen yleiskaavan luonnoksissa Degermossaan kulkeva pikaraitiotie. Joukkoliikenneyhteyksien kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää kestävän virkistyskäytön kannalta.

Östersundomin joukkoliikennejärjestelmän rungon muodostaa metro. Yleiskaavassa on varauduttu myös metroa täydentäviin pikaraitiotieihin. Yhdeksi mahdolliseksi pikaraitiotielinjaukseksi on esitetty Degermossaan kulkeva linja. Linja voi olla ainakin alkuvaiheessa myös korkeatasoinen bussilinja.

Sipoonkorven hyvä saavutettavuus joukkoliikenteellä pääkaupunkiseudun ydintaajama-alueelta luo osaltaan myös edellytyksiä erilaiselle Sipoonkorpeen tukeutuvalla elinkeinoharjoittamiselle (mm. matkailu-, majoitus-, ravintolatoimi). Tämä tulee huomioida Sipoonkorven kansallispuiston jatkosuunnittelussa mm. siten, että arvioidaan erilaisten käyttäjäryhmien (mm. maastopyöräily, maastoratsastus, maastoajoneuvoliikenne) vaikutukset ja palveluiden riittävyys, ohjaustarpeet ja rajoitustoimenpiteet riittävän ajoissa.

Saavutettavuuteen eri kulkumuodoilla tulee tulevaisuudessa suurempaa hajontaa Sipoonkorven eri alueiden välillä. Näin ollen on todennäköistä, että Sipoonkorven virkistyskäyttötärpeissakin tapahtuu alueellista eriytymistä.

Kansallispuiston ja lähialueen liikenne- ja pysäköintitilannetta selvitetään Metsähallituksen, kuntien, Uudenmaan ELY-keskuksen Liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen sekä HSL:n teettämässä liikenneselvityksessä, joka valmistuu syksyllä 2013. Selvityksessä tullaan mm. arvioimaan tarvittavien pysäköintipaikkojen määrä eri pysäköintialueilla.

Luonnon virkistyskäyttö: palveluvarustus

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään, että pääporteiksi rakennetaan Kuusijärven ulkoilukeskus sekä uusi Knutersintien portti. Porteille rakennetaan tai laajennetaan pysäköintialueita, sijoitetaan maasto-opasteita sekä opastettujen reittien lähtöpisteet.

Tulevaisuudessa Knutersintien portille tulisi harkita lisäksi info- tai opastuskeskusta, joka esittelisi alueen luontoa laajemmin. Aikataulu on määritelty suunnitelmassa kiireelliseksi, mutta valmistuminen on esitetty vasta vuoteen 2020. Suunnitelmassa esitettyjen reittien, porttien ja palveluvarustuksen toteutusaikataulu tulee olla suunnitelmassa esitettävää aikataulutusta kiireellisempi, koska alueen käyttöpaine on jo nyt kova ja varustusta olisi tarvittu aikaisemminkin. Suunnitelman toteuttamiseen varattavat resurssit ovat näiltä osin riittämättömiä.

Myös muiden palveluvarustusten ja reittien valmistuminen vasta vuosina 2016–2020 on liian myöhään, jotta suunnitelmassa päästäisiin sen tavoitteisiin, kuten luontoarvojen säästymiseen sekä kulumisen ja häiriöiden estämiseen. Reittien ja varustusten toteutusta tulisi aikaistaa.

Suunnitelmassa todetaan, että viestintä lisää kiinnostusta, mikä kasvattaa kansallispuiston kävijämääriä. Opastusaineiston ja palveluvarustuksen taso ei kuitenkaan metsähallituksen mukaan nykyisellään eikä lähivuosina ole sitä, mitä sen kävijämäärien perusteella pitäisi olla. Opetusaineisto ja muu viestinnällinen materiaali tulisi kuitenkin saada mahdollisimman pikaisesti alueen arvon edellyttämälle tasolle lisäresurssien ohjaamisella ja aikataulujen nopeuttamisella.

Resurssit

Hoito- ja käyttösuunnitelman luonnoksessa määritellään toiminnan suunnittelun pohjaksi hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuksen kerta- ja jatkuvaluonteiset kustannukset. Lisäksi määritellään muut alueen hoitoon ja hallintoon liittyvät kustannukset.

Hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteiden budjetointi on sinänsä realistinen, mutta toimenpiteiden mitoitus vaatimaton ja todennäköisesti riittämätön tarpeisiin nähden. Henkilötyövuosissa ei ole eritelty, missä määrin työaika on suunniteltu käytettäväksi yleiseen valvontaan.

Ympäristövaikutusten arviointi

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa arvioidaan suunniteltujen toimenpiteiden ekologisia, sosiokulttuurisia ja taloudellisia vaikutuksia eli suunnitelmasta aiheutuvien muutosten oletettuja seurauksia.

Esitetty suunnitelmaratkaisu alueen vyöhykkeisyydestä eli jakautumisesta käytön painopistealueeseen ja syrjäosiin on nykyisellään hyvin toimiva. Östersundomin kaupunginosan rakentuminen lisää ulkoilua, mihin tulee suunnitelmaa edelleen kehitettäessä varautua. Suunnitelmaa on todennäköisesti jossakin määrin päivitettävä jo kymmenvuotiskaudella riippumatta

Östersundomin asemakaavoituksen etenemisestä ja rakentamisaikatauluista.

Kansallispuistossa ei ole rajoitusosia, vaan myös syrjäosissa saa vapaasti liikkua. Ratkaisu on sikäli perusteltu, että häirinnästä kärsivät kohteet, kuten herkästi häiriintyvien lintulajien pesät, sijaitsevat kansallispuistossa hajallaan, ja esim. petolintujen pesien merkitseminen karttaan ja maastoon voisi lisätä niihin kohdistuvaa riskiä. Myös valvonnan vaikeuden näkökulmasta rajoitusosien rajaaminen ei olisi toimiva ratkaisu. Jatkossa tulee kuitenkin seurata esim. petolintujen ja mustakurkku-uikun pesimätulosta alueella sekä luonto- ja lintudirektiivin mukaisten erityisesti suojeltavien lajien esiintymistä ja tarvittaessa rajoittaa niihin kohdistuvaa häiriötä.

Suunnitelman ympäristövaikutusten arvioinnissa todetaan, että asutuksen välittömässä läheisyydessä sijoittuvassa kansallispuistossa liikutaan väistämättä myös retkeilyreittien ulkopuolella. Samalla suunnitelmassa todetaan, että laadukkaan reitistön toteuttamisella voidaan osin ohjata lähivirkistyskäyttöä retkeilyreiteille. Usein ulkoilukäyttö suuntautuu kaupunkialueen ja asutusalueiden lähellä sekä reiteille että niiden ulkopuolelle. Se näkyy selkeästi maaston kuluneisuutena. Sienestys ja marjastus ja muu luonnosta nauttiminen suuntautuu maastoon reittien ulkopuolelle. Tätä tapahtuu myös laajoilla ulkoilualueilla, kuten Nuuksiassa. Toisaalta ulkoilu, niin reiteillä kun muuallakin metsässä, edistää terveyttä. Laadukaskaan reitistö varusteineen ei pysty takaamaan luonnon koskemattomuutta. Tästä huolimatta mahdollisimman kattava, ohjaava ja laadukas reitistö puiston avautuessa on tärkeää. Näin puistovieraat voivat heti alusta asti käyttää reittejä. Kansallispuiston reittiverkosto tulee toteuttaa mahdollisimman kattavasti ensimmäisessä kiireellisyysluokassa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman ympäristövaikutuksissa todetaan palveluvarustuksen puutteiden vaikeuttavan puiston käytön ohjausta. Palveluvarustuksen saattaminen kansallispuistolta edellytettävälle tasolle todetaan tapahtuvan puiston perustamiseen nähden muutaman vuoden viiveellä. Palveluvarustuksen rakentamiseen tulisi kohdentaa resursseja ja nopeuttaa toteutusta. Varustuksen viivästyminen aiheuttanee pulmia. Esimerkkeiksi luvaton tulenkäyttö, pysäköinti ja maastoajo voivat kasvaa. Niihin puuttuminen myöhemmin on vaikeaa. Oikein ajoitetulla toteutuksella pienennetään myös näistä aiheutuvia ylimääräisiä ylläpitokuluja.

Hoito- ja käyttösuunnitelmasta puuttuu varsinaisten luonnon- ja maisemanhoitoon liittyvien toimenpiteiden esittäminen, vaikka joistakin toimenpiteistä esitetäänkin pinta-aloja resursointitaulukossa. Jo tehdyistä hoitotoimista ja suunnitelluista toimista tulee liittää

suunnitelmaan edes yleispiisteinen toimenpidekartta. Lisäksi tulee esittää luonnon- ja maisemanhoitoon tarvittavat resurssit.

Hoito- ja käyttösuunnitelman esitystapa, suunnitelmakartat

Hoito- ja käyttösuunnitelman esitystapana käytetty lomakepohja on hankala. Karttakuvat ovat myös vaikeaselkoisia sellaiselle lukijalle, joka ei tunne alueita jo valmiiksi. Suunnitelmakarttojen havainnollisuutta tulisi parantaa. Kartoissa olisi hyvä esittää myös Immersbyn ja Puroniityn alueet sekä kansallispuiston liittyminen Sipoon eteläosiin. Palveluvarustusta ja reittejä esittelevissä kartoissa ei esitetä liittymistä Immersbyn suuntaan, vaikka sillä on merkitystä käyttäjille mm. pehmo-GIS -kyselyn mukaan.

Lopuksi

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat tarpeellisia ja oikeansuuntaisia. Esitetyt reitit ja palvelut sekä niihin varattavat resurssit ovat kuitenkin osin alimitoitettuja kasvavaan käyttäjämäärään nähden.

Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa on valmisteltu Metsähallituksen yhteistyöryhmässä, johon on kuulunut edustajia myös Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirastosta, ympäristökeskuksesta sekä rakennusvirastosta. Suunnittelua tulee jatkaa yhteistyössä Helsingin kaupungin edustajien kanssa.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Erja Saarinen, apulaiskaupunginsihteeri, puhelin: 310 36102
erja.saarinen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Metsähallituksen lausuntopyyntö Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta
- 2 Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman luonnos
- 3 Ympäristökeskuksen lausunto 19.9.2013

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättäne antaa Metsähallitukselle seuraavan lausunnon Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta:

Nykytilan kuvaus

Kaavoitus

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Kansallispuiston eteläisimmät osat ulottuvat Helsingin kaupungin ja valmisteilla olevan Östersundomin yleiskaavan alueelle. Östersundomin yleiskaava on kolmen kunnan (Helsinki, Vantaa ja Sipoo) yhteinen yleiskaava. Kaava-alueella asuu nykyisin noin 6000 asukasta, ja asukasmäärän arvioidaan kasvavan noin 70 000 asukkaaseen vuoteen 2050 mennessä.

Valmisteilla olevassa Helsingin uudessa yleiskaavassa on varauduttu 260 000 uuden asukkaan lisäykseen vuoteen 2050 mennessä. Yleiskaavaa varten laaditussa väestöennusteessa Helsingin seutu kasvaa noin 600 000 asukkaalla vuoteen 2050 mennessä. Helsingin yleiskaavan valmistelun visiovaiheessa Sipoonkorven ja Nuuksion merkitys on nostettu esiin osana seudullista virkistysverkostoa.

Toteutus

Luonnon virkistyskäyttö: retkeily ja luontomatkailun toimenpiteet

Reittiverkosto, reittiyhteydet

Suunnitelmaluonnos on tehty pitkälti alueen nykyisen käytön perusteella. Lähialueiden maankäytön muuttuminen, kuten uuden Östersundomin kaupunginosan rakentuminen, ja sitä myötä puiston käyttäjämäärien kasvu, lisäävät ulkoilua myös kansallispuiston syrjäosilla, mihin tulee suunnitelmaa edelleen kehitettäessä varautua.

Sipoonkorven suunnittelussa tulee varautua alueen lisääntyvään käyttäjämäärään suunnittelemalla ja toteuttamalla riittävä määrä ulkoilureittejä ja virkistyspalveluita. Reittien liittyminen seudulliseen virkistysalueverkostoon on tärkeää. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt reitit ja palvelut ovat osin alimitoitettuja kasvavaan käyttäjämäärään nähden.

Lähivirkistyspaineen hallitsemiseksi on tärkeää, että Sipoonkorpea ympäröivien alueiden kaavoituksessa osoitetaan riittävä määrä virkistysalueita asutuksen läheltä. Tästä huolimatta Sipoonkorven houkuttelevuus saattaa aiheuttaa kulumista kansallispuiston reuna-alueilla, ja etenkin kansallispuiston eteläosissa on syytä varmistaa reittiverkoston riittävyys. Reitistön kehittäminen tulevaisuudessa on tarpeen myös Degermossan pohjoispuolella, Fiskträskin ja Östersundomin yleiskaava-alueen välisellä alueella.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa todetaan, että Kalkkiruukin luontopolun kunnostaminen sekä reittiyhteys Knutersintien portilta Kalkkiruukin polulle toteutetaan vuosina 2016-2018. Kävijämäärä on jo viime vuosina lisääntynyt ja tulee edelleen lisääntymään merkittävästi. Jotta kansallispuistoon kohdistuvat haitat, kuten kulumisen ja roskaantuminen, saataisiin minimoitua, tulisi reittiyhteydet mm.

Knutersintieltä Kalkkiruukin luontopolulle toteuttaa mahdollisimman pian.

Kuvissa 16 ja 17 (s. 73 ja 74) on esitetty uudet retkeilyreitit ja reittiyhteystarpeet. Kartassa esitetyt Östersundomin kaava-alueella sijaitsevat reittiyhteystarpeet ja latuverkosto ratkaistaan Östersundomin kaavoituksen yhteydessä, eikä yhteyden toteuttamista voida sitoa nykyiseen polku-uraan. Landbon lähellä sijaitsevalta sorakuopalta lähtevä reittiyhteys voidaan turvata Östersundomin kaavoituksessa. Latuverkostoa tulisi kehittää myös kansallispuiston alueella ja sen laajentaminen sekä saumaton jatkuminen vihersormilta kansallispuistoon palvelisi asukkaita ja lisäisi alueen talvikäyttöä. Östersundomin kaava-alueella sijaitsevien reittiyhteystarpeiden ja latuverkoston sijaintia lukuun ottamatta hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteet eivät ole ristiriitaisia kaavoituksen kanssa.

Suunnitelmassa todetaan, että Sipoonkorven kansallispuiston kanssa samaan toiminnalliseen ja ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvat Porvoonväylän eteläpuoliset suojelukohteet, jotka ovat luontotyyppiltään lähinnä meren mannerrantavyöhykkeen reheviä, matalia merenlahtia ja lintuvesiä sekä rantaruovikoita. Moottoritie erottaa kansallispuiston ja rannikolla sijaitsevat suojelualueet ja luo vahvan estevaikutuksen. Östersundomin yleiskaavassa huomioidaan em. alueiden ekologinen kokonaisuus ja yhteydet etelä-pohjoissuunnassa. Yhteys Sipoonkorven ja Mustavuoren välillä on tärkeä erityisesti metsälajiston säilymisen kannalta.

Östersundomin kaava-alueella, kansallispuiston ulkopuolella sijaitsevien reittiyhteystarpeiden ja latuverkoston sijainti tullaan määrittämään tarkemmin kaavoituksen yhteydessä.

Liikenneyhteydet, pysäköintiratkaisut

Östersundomin yhteisen yleiskaavan luonnoksissa esitetty liikennejärjestelmä perustuu metroon. Knutersintien porttialueen eteläpuolelle Sakarinmäkeen on kaavailtu metroasemaa, joka toisi Sipoonkorven eteläosan pääkaupunkiseudun metrokäytävän palveluetaisyydelle. Tällöin Sipoonkorven saavutettavuus ja suhteellinen saavutettavuus Nuuksioon verrattuna paranisivat merkittävästi. Sipoonkorven saavutettavuutta joukkoliikenteellä parantaisi lisäksi Östersundomin yhteisen yleiskaavan luonnoksissa Degermossaan kulkevaksi esitetty pikaraitiotie. Joukkoliikenneyhteyksien kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää kestävän virkistyskäytön kannalta.

Östersundomin joukkoliikennejärjestelmän rungon muodostaa metro. Yleiskaavassa on varauduttu myös metroa täydentäviin pikaraitiotieihin. Yhdeksi mahdolliseksi pikaraitiotielinjaukseksi on esitetty

Degermossaan kulkeva linja. Linja voi olla ainakin alkuvaiheessa myös korkeatasoinen bussilinja.

Sipoonkorven hyvä saavutettavuus joukkoliikenteellä pääkaupunkiseudun ydintaajama-alueelta luo osaltaan myös edellytyksiä erilaiselle Sipoonkorpeen tukeutuvalle elinkeinoharjoittamiselle (mm. matkailu-, majoitus-, ravintolatoimi). Tämä tulee huomioida Sipoonkorven kansallispuiston jatkosuunnittelussa mm. siten, että arvioidaan erilaisten käyttäjäryhmien (mm. maastopyöräily, maastoratsastus, maastoajoneuvoliikenne) vaikutukset ja palveluiden riittävyys, ohjaustarpeet ja rajoitustoimenpiteet riittävän ajoissa.

Saavutettavuuteen eri kulkumuodoilla tulee tulevaisuudessa suurempaa hajontaa Sipoonkorven eri alueiden välillä. Näin ollen on todennäköistä, että Sipoonkorven virkistyskäyttötärpeissakin tapahtuu alueellista eriytymistä.

Kansallispuiston ja lähialueen liikenne- ja pysäköintitilannetta selvitetään Metsähallituksen, kuntien, Uudenmaan ELY-keskuksen Liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen sekä HSL:n teettämässä liikenneselvityksessä, joka valmistuu syksyllä 2013. Selvityksessä tullaan mm. arvioimaan tarvittavien pysäköintipaikkojen määrä eri pysäköintialueilla.

Luonnon virkistyskäyttö: palveluvarustus

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään, että pääporteiksi rakennetaan Kuusijärven ulkoilukeskus sekä uusi Knutersintien portti. Porteille rakennetaan tai laajennetaan pysäköintialueita, sijoitetaan maasto-opasteita sekä opastettujen reittien lähtöpisteet.

Tulevaisuudessa Knutersintien portille tulisi harkita lisäksi info- tai opastuskeskusta, joka esittelisi alueen luontoa laajemmin. Aikataulu on määritelty suunnitelmassa kiireelliseksi, mutta valmistuminen on esitetty vasta vuoteen 2020. Suunnitelmassa esitettyjen reittien, porttien ja palveluvarustuksen toteutusaikataulu tulee olla suunnitelmassa esitettävää aikataulutusta kiireellisempi, koska alueen käyttöpaine on jo nyt kova ja varustusta olisi tarvittu aikaisemminkin. Suunnitelman toteuttamiseen varattavat resurssit ovat näiltä osin riittämättömiä.

Myös muiden palveluvarustusten ja reittien valmistuminen vasta vuosina 2016–2020 on liian myöhään, jotta suunnitelmassa päästäisiin sen tavoitteisiin, kuten luontoarvojen säästymiseen sekä kulumisen ja häiriöiden estämiseen. Reittien ja varustusten toteutusta tulisi aikaistaa.

Suunnitelmassa todetaan, että viestintä lisää kiinnostusta, mikä kasvattaa kansallispuiston kävijämääriä. Opastusaineiston ja palveluvarustuksen taso ei kuitenkaan metsähallituksen mukaan nykyisellään eikä lähivuosina ole sitä, mitä sen kävijämäärien perusteella pitäisi olla. Opetusaineisto ja muu viestinnällinen materiaali tulisi kuitenkin saada mahdollisimman pikaisesti alueen arvon edellyttämälle tasolle lisäresurssien ohjaamisella ja aikataulujen nopeuttamisella.

Resurssit

Hoito- ja käyttösuunnitelman luonnoksessa määritellään toiminnan suunnittelun pohjaksi hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuksen kerta- ja jatkuvaluonteiset kustannukset. Lisäksi määritellään muut alueen hoitoon ja hallintoon liittyvät kustannukset.

Hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteiden budjetointi on sinänsä realistinen, mutta toimenpiteiden mitoitus vaatimaton ja todennäköisesti riittämätön tarpeisiin nähden. Henkilötyövuosissa ei ole eritelty, missä määrin työaikaa on suunniteltu käytettäväksi yleiseen valvontaan.

Ympäristövaikutusten arviointi

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa arvioidaan suunniteltujen toimenpiteiden ekologisia, sosiokulttuurisia ja taloudellisia vaikutuksia eli suunnitelmasta aiheutuvien muutosten oletettuja seurauksia.

Esitetty suunnitelmaratkaisu alueen vyöhykkeisyydestä eli jakautumisesta käytön painopistealueeseen ja syrjäosiin on nykyisellään hyvin toimiva. Östersundomin kaupunginosan rakentuminen lisää ulkoilua, mihin tulee suunnitelmaa edelleen kehitettäessä varautua. Suunnitelmaa on todennäköisesti jossakin määrin päivitettävä jo kymmenvuotiskaudella riippumatta Östersundomin asemakaavoituksen etenemisestä ja rakentamisaikatauluista.

Kansallispuistossa ei ole rajoitusosia, vaan myös syrjäosissa saa vapaasti liikkua. Ratkaisu on sikäli perusteltu, että häirinnästä kärsivät kohteet, kuten herkästi häiriintyvien lintulajien pesät, sijaitsevat kansallispuistossa hajallaan, ja esim. petolintujen pesien merkitseminen karttaan ja maastoon voisi lisätä niihin kohdistuvaa riskiä. Myös valvonnan vaikeuden näkökulmasta rajoitusosien rajaaminen ei olisi toimiva ratkaisu. Jatkossa tulee kuitenkin seurata esim. petolintujen ja mustakurkku-uikun pesimätulosta alueella sekä luonto- ja lintudirektiivin mukaisten erityisesti suojeltavien lajien esiintymistä ja tarvittaessa rajoittaa niihin kohdistuvaa häiriötä.

Suunnitelman ympäristövaikutusten arvioinnissa todetaan, että asutuksen välittömässä läheisyydessä sijoittuvassa kansallispuistossa liikutaan väistämättä myös retkeilyreittien ulkopuolella. Samalla suunnitelmassa todetaan, että laadukkaan reitistön toteuttamisella voidaan osin ohjata lähivirkistyskäyttöä retkeilyreiteille. Usein ulkoilukäyttö suuntautuu kaupunkialueen ja asutusalueiden lähellä sekä reiteille että niiden ulkopuolelle. Se näkyy selkeästi maaston kuluneisuutena. Sienestys ja marjastus ja muu luonnosta nauttiminen suuntautuu maastoon reittien ulkopuolelle. Tätä tapahtuu myös laajoilla ulkoilualueilla, kuten Nuuksiassa. Toisaalta ulkoilu, niin reiteillä kun muuallakin metsässä, edistää terveyttä. Laadukaskaan reitistö varusteineen ei pysty takaamaan luonnon koskemattomuutta. Tästä huolimatta mahdollisimman kattava, ohjaava ja laadukas reitistö puiston avautuessa on tärkeää. Näin puistovieraat voivat heti alusta asti käyttää reittejä. Kansallispuiston reittiverkosto tulee toteuttaa mahdollisimman kattavasti ensimmäisessä kiireellisyyssluokassa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman ympäristövaikutuksissa todetaan palveluvarustuksen puutteiden vaikeuttavan puiston käytön ohjausta. Palveluvarustuksen saattaminen kansallispuistolta edellytettävälle tasolle todetaan tapahtuvan puiston perustamiseen nähden muutaman vuoden viiveellä. Palveluvarustuksen rakentamiseen tulisi kohdentaa resursseja ja nopeuttaa toteutusta. Varustuksen viivästyminen aiheuttanee pulmia. Esimerkeiksi luvaton tulenkäyttö, pysäköinti ja maastoajo voivat kasvaa. Niihin puuttuminen myöhemmin on vaikeaa. Oikein ajoitetulla toteutuksella pienennetään myös näistä aiheutuvia ylimääräisiä ylläpitokuluja.

Hoito- ja käyttösuunnitelmasta puuttuu varsinaisten luonnon- ja maisemanhoitoon liittyvien toimenpiteiden esittäminen, vaikka joistakin toimenpiteistä esitetäänkin pinta-aloja resursointitaulukossa. Jo tehdyistä hoitotoimista ja suunnitelluista toimista tulee liittää suunnitelmaan edes yleispiisteinen toimenpidekartta. Lisäksi tulee esittää luonnon- ja maisemanhoitoon tarvittavat resurssit.

Hoito- ja käyttösuunnitelman esitystapa, suunnitelmakartat

Hoito- ja käyttösuunnitelman esitystapana käytetty lomakepohja on hankala. Karttakuvat ovat myös vaikeaselkoisia sellaiselle lukijalle, joka ei tunne alueita jo valmiiksi. Suunnitelmakarttojen havainnollisuutta tulisi parantaa. Kartoissa olisi hyvä esittää myös Immersbyn ja Puroniityn alueet sekä kansallispuiston liittyminen Sipoon eteläosiin. Palveluvarustusta ja reittejä esittelevissä kartoissa ei esitetä liittymistä Immersbyn suuntaan, vaikka sillä on merkitystä käyttäjille mm. pehmo-GIS -kyselyn mukaan.

Lopuksi

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat tarpeellisia ja oikeansuuntaisia. Esitetyt reitit ja palvelut sekä niihin varattavat resurssit ovat kuitenkin osin alimitoitettuja kasvavaan käyttäjämäärään nähden.

Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa on valmisteltu Metsähallituksen yhteistyöryhmässä, johon on kuulunut edustajia myös Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirastosta, ympäristökeskuksesta sekä rakennusvirastosta. Suunnittelua tulee jatkaa yhteistyössä Helsingin kaupungin edustajien kanssa.

Esittelijä

Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma on valmistumassa. Metsähallitus pyytää Helsingin kaupungin lausuntoa suunnitelmasta 15.9.2013 mennessä. Lisäaikaa lausunnon antamiseen on saatu 11.10.2013 asti.

Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa on valmisteltu yhteistyöryhmässä, johon on kuulunut edustajia myös Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirastosta, ympäristökeskuksesta sekä rakennusvirastosta.

Sipoonkorpi sijaitsee Sipoon, Vantaan ja Helsingin kuntien alueella. Suunnitelma koskee Sipoonkorven kansallispuistoa, Helsingin valtiolle luovuttamia, puistoon liitettäviä maita, Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen alueita Sipoonkorvessa sekä kansallispuistoon rajoittuvia yksityisiä luonnonsuojelualueita.

Hoito- ja käyttösuunnitelma on kohdealueen maankäytön pitkän aikavälin strateginen suunnitelma ja linjaus. Sen avulla toteutetaan laeissa säädettyjen perustamistavoitteiden lisäksi alueiden hoidolle ja käytölle asetettuja tavoitteita. Suunnitelman avulla sovitetaan yhteen luonnonsuojelun, virkistyskäytön ja alueen muun käytön tavoitteet. Suunnitelman päämäärät liittyvät luontoarvojen suojaamiseen ja käytön ohjaamiseen kestävällä tavalla, laadukkaiden retkeilypalvelujen tarjontaan sekä toimivaan yhteistyöhön Metsähallituksen, puiston sidosryhmien ja lähistön asukkaiden välillä. Suunnitelmakausi on noin 15 vuotta.

Hoito- ja käyttösuunnittelu on Metsähallituksen ja ympäristöhallinnon periaatteiden mukaista osallistavaa suunnittelua. Ympäristöministeriö vahvistaa suunnitelman kansallispuiston osalta. Yksityisillä alueilla suunnitelma on suositusluontoinen, eikä se sido maanomistajaa.

Nykytilan kuvaus

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566

Sipoonkorpeen kuuluu monenlaisia metsiä, soita ja kulttuurimaisemia. Järviä alueella on melko vähän. Maasto on vaihtelevaa ja korkeuserot paikoitellen suuria. Myös avokallioita on paljon. Alueella on lisäksi paljon korpia ja pienialaisia soistumia. Luontoarvot perustuvat laajaan, yhtenäiseen metsäalueeseen, jonka luontoa leimaa vaihtelevuus ja pienipiirteisyys.

Sipoonkorven metsät ovat monin paikoin kuusivaltaisia. Tuoreita ja lehtomaisia kankaita sekä kalliometsiä on runsaasti. Osa alueen metsistä on arvokasta, luonnontilaisen kaltaista vanhahkoa metsää, josta löytyy koti myös lahoppuustosta riippuvaisille eliölajeille. Alueen kasvisto ja eläimistö onkin monipuolista ja runsasta, ja siellä esiintyy uhanalaisia ja harvinaisia kasvi-, sieni- ja eläinlajeja lajeja. Muun muassa lehdoissa kasvaa harvinainen lehtosinijuuri, keltavuokko ja pystykiurunkannus. Lisäksi Sipoonkorvessa tavataan lähes kaikki eteläsuomalaiset metsänisäkäs- ja lintulajit. Yhtenä pääkaupunkiseudun viimeisistä alueista se tarjoaa suojaa myös suurilla erämaisia metsäalueita vaativille lajeille, kuten metsolle.

Keskeiset arvot ja uhat

Kansallispuiston keskeisiä arvoja ovat perinnemaisemat, retkeily ja virkistys, luontokasvatus, pääkaupunkiseudun itäinen metsämanner sekä monipuolinen toimijaverkosto.

Kansallispuiston pohjoisosassa sijaitsevat Byabäcken-laakson kauniit perinnemaisemat, jotka ovat osa Sipoonjoen maakunnallisesti arvokasta kulttuurimaisemaa. Sipoonjoen sivuhaara, Byabäcken-joki kiemurtelee kumpuilevassa maisemassa peltojen sekä laidunnettujen niittyjen, hakamaiden ja metsäsaarekkeiden läpi. Puiston pohjoisosa rajautuu idässä Hindsbyn kylään, joka on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kylän talojen entisiä laidunnus- ja nautinta-alueita sijoittuu myös nykyisen kansallispuiston alueelle.

Sipoonkorpi sijaitsee aivan pääkaupunkiseudun kyljessä, suurten asutuskeskusten vieressä. Sijainti tekee siitä erittäin helposti saavutettavan, paikallisesti tärkeän retkeily- ja ulkoilualueen, jonka suosio perustuu luonnonarvoihin ja kauniisiin maisemiin. Sipoonkorvessa retkeillään pienissä ryhmissä perheen tai ystävien kanssa, usein mukana on myös koira. Loppukesällä ja syksyllä metsät täyttyvät marjastajista ja sienestäjistä. Alueen latuverkosto vetää kävijöitä puistoon myös talvisin. Luontomatkoilukohteena Sipoonkorvella on paljon mahdollisuuksia, koska se on niin hyvin saavutettavissa pääkaupunkiseudulta.

Sijaintinsa vuoksi Sipoonkorpi tarjoaa oppimismahdollisuuksia suurelle joukolle pääkaupunkiseudun koululaisia ja opiskelijoita. Vantaan Luontokoulu on jo pitkään toiminut aktiivisesti Sipoonkorvessa,

nykyisen kansallispuiston eteläosassa, ja tilausta luontokasvatustoiminnalle on muissakin kunnissa.

Avoimien kulttuurimaisemien ohella Sipoonkorpi on erämaisten, kallioisten metsien kansallispuisto. Erämaisuuksia kuvastavat myös alueen linnusto, kuten kanalinnut, petolinnut ja kehrääjä, sekä muu lajisto, kuten ilves, karhu ja saukko. Kansallispuistossa elää suuri määrä uhanalaisia lajeja, ja erityisesti kääpä- ja muu sienilajisto on hyvin runsas. Puiston ympärille sijoittuvat rakentamattomat alueet kasvattavat kansallispuiston alueen Nuuksioon verrattavaksi metsämantereeksi. Osana pääkaupunkiseutua ympäröivää viherkehää Sipoonkorpi kytkeytyy sekä ekologisesti että toiminnallisesti muihin luonnonsuojelu- ja viheralueisiin.

Kansallispuistoa ja muuta Sipoonkorpea ympäröi yhtäältä tiivis, kaupunkimainen asutus, toisaalta maaseutumaiset kyläalueet. Kansallispuiston käyttö on hyvin monimuotoista, erilaisia tapoja olla ja liikkua luonnossa on paljon. Sipoonkorvessa toimii useita yhdistyksiä ja ryhmiä, kuten luonto-, retkeily-, liikunta-, partio- ja asukasyhdistyksiä sekä metsästysseuroja. Metsähallituksen ohella kunnat ovat keskeinen toimija erityisesti virkistyskäytön ja palvelujen kehittämisessä. Aktiiviset, elinvoimaiset kylät ja paikallisyhteisöt ovat merkittävässä asemassa kansallispuiston käyttäjinä.

Kansallispuiston keskeisiin arvoihin kohdistuvia merkittävimpiä uhkia ovat viljelyn, niiton ja laidunnuksen loppuminen, rakentaminen: asutus, vierasperäiset lajit, roskaaminen, retkeily- ja matkailutoiminta: kuluminen, häirintä, ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden ylittyminen, ilkeä, metsästyksen loppuminen, ja ilmastonmuutos.

Päämäärät ja toimenpiteet

Suunnitelman päämäärät ovat:

- kansallispuisto on kaikille avoin luontokohde,
- luontoon pääsee laadukkaasti,
- Sipoonkorpi on ekologisesti ja toiminnallisesti keskeinen osa pääkaupunkiseudun viherkehää,
- luontoarvoja suojataan kestäväällä käytöllä, ja
- kansallispuisto on hyvä naapuri ja kumppani.

Lisäksi kehittämistavoitteena on luoda uudenlaista kansallispuistokulttuuria.

Suunnitelmassa esitettäviä keskeisimpiä toimenpiteitä ovat opastusaineiston laatiminen ja ylläpito ja palveluvarustuksen rakentaminen ja ylläpito sekä kansallispuiston käytön ohjaaminen siten, että luontoarvot säilyvät. Opastuksen ja palveluvarustuksen

kehittäminen kansallispuistostatuksen edellyttämälle tasolle edellyttää merkittäviä panostuksia lähivuosien aikana. Ensimmäisiä toteutettavia kohteita ovat Byabäckenin, Storträskin alueen sekä Kalkinpolttajan polut, pysäköintialueet ja maasto-opastus.

Luonnonsuojelun toimenpiteitä ovat luonnontilan säilyttäminen, ennallistaminen, luonnonhoito, inventointi, seuranta ja vierasperäisten lajien torjunta. Noin neljännes suunnittelualueen luontotyypeistä on toistaiseksi inventoimatta, ja myös lajistotietoja tulee täydentää. Seuranta kohdistuu ensisijaisesti uhanalaisiin sekä luonto- ja lintudirektiivien lajeihin. Luonnontilan säilyttäminen liittyy läheisesti virkistyskäytön ohjaamiseen.

Muita toimenpiteitä ovat mm. suojelualuekiinteistön muodostaminen, rajan merkintä ja järjestyssäännön laatiminen sekä sidosryhmätyö ja viestintä. Sijainnista johtuen Sipoonkorven kansallispuistolla on poikkeuksellisen paljon aktiivisia sidosryhmiä. Puiston käyntimäärä on korkea ja sen odotetaan kasvavan lähiaikoina edelleen voimakkaasti, mikä korostaa ajantasaisen ja aktiivisen viestinnän tarvetta.

Vyöhykejaon keskeiset ratkaisut

Suunnittelualueesta ensi vaiheessa 25 %, laajimmassa vaihtoehdossa 40 %, on retkeily- ja luontomatkailuvyöhykettä, jolle sijoitetaan retkeilyreitit ja -rakenteet ja jonne ohjataan pääosa kävijöistä. Retkeily- ja luontomatkailuvyöhyke sijoittuu Palokallion YSA-alueella (yksityinen suojelualue) lukuun ottamatta kansallispuistoon. Muu osa alueesta on syrjävyöhykettä, jossa omatoiminen retkeily on sallittua, mutta opastettuja reittejä ei ole. Kansallispuistossa ei ole liikkumisrajoitusalueita.

Ympäristövaikutusten arviointi ja suunnitelman seuranta

Suunnitelman avulla säilytetään ja parannetaan Sipoonkorven luonnontilaa ja virkistyskäytön ja luontomatkailun toimintaedellytyksiä. Suunnitelmalla ei ole haitallisia vaikutuksia luontotyyppisiin, lajistoon tai Natura 2000 -suojeluperusteena oleviin luontoarvoihin. Seuranta kohdistuu suunnitelmassa esitettyihin toimenpiteisiin ja niiden vaikuttavuuteen, eli miten suunnitelman päämäärät saavutetaan.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Erja Saarinen, apulaiskaupunginsihteeri, puhelin: 310 36102
erja.saarinen(a)hel.fi

Liitteet

07.10.2013

Ryj/1

- 1 Metsähallituksen lausuntopyyntö Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta
- 2 Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman luonnos
- 3 Ympäristökeskuksen lausunto 19.9.2013

Päätöshistoria

Kiinteistövirasto 26.9.2013

HEL 2013-009945 T 11 01 04

Kaupunginhallituksen lausuntopyyntö Sipoonkorven hoito- ja käyttösuunnitelmasta

Lausunto

Asiakirjojen perusteella Sipoonkorven käyttö- ja hoitosuunnitelmaa on valmisteltu laajassa yhteistyössä eri käyttäjä- ja intressiryhmien sekä lähialueen asukkaiden kanssa. Suunnitelman luonnoksesta huomaa, että näitä eri tahoja on myös kuunneltu, sillä luonnos ottaa hyvin huomioon eri osapuolten tarpeita ja tarjoaa siten kansallispuistolle hyvät mahdollisuudet kehittyä monipuoliseksi, niin luonnon kuin ihmisten tarpeet huomioon ottavaksi mielenkiintoiseksi kokonaisuudeksi.

Hyväkin suunnitelma on kuitenkin aina parannettavissa. Kiinteistövirasto esittää siten seuraavia tarkennuksia ja parannusehdotuksia:

Reitistön ja paikoituksen riittämätön investointirahoitus

Hoito- ja käyttösuunnitelman investointiosa ei tue kansallispuistolle asetettuja tavoitteita. Puiston saavutettavuuden parantaminen ja nykyisen käytön aiheuttaman kuluneisuuden vähentäminen edellyttää esitettyä huomattavasti ripeämpiä ja laajempia toimenpiteitä niin kulkureittien rakentamisen ja opastamisen kuin puistoon tulevien autopaikoituksen osalta. Mitä myöhemmin ja harvemmin kulkureittejä toteutetaan sitä enemmän alavien kohtien mutaraitit levenevät ja pitenevät. Samalla syntyy helposti yhä laajeneva spontaani polkuverkosto myös niihin arkoihin kohteisiin, joita voitaisiin hyvällä reittisuunnittelulla rauhoittaa.

Vaikka suunnitelmaluonnoksen tarkastelu-aika on 15 vuotta, siinä olisi syytä hahmottaa myös reittiverkoston "lopullinen" tavoite paitsi kansallispuiston sisällä, myös sen ulkopuolella - etenkin etelässä ja lännessä, missä asukasmäärä on voimakkaasti kasvamassa lähivuosisikymmeninä. Siellä ulkopuoliset puistoon jatkuvat reittiverkostot

olisi jo tässä vaiheessa suunniteltava ja myöhemmin toteutettava yhteistyössä kuntien kanssa, kansallispuiston ohjaavuus-, luontokasvatus- ja virkistystavoitteiden kokonaisuuden optimoimiseksi.

Kansallispuiston sisällä reitit olisi suunniteltava rengasmaiseksi verkostoksi mutta myös sellaiseksi, että yhdestä sisääntulopaikasta pääsisi toiseen. Tässä suhteessa Kuusijärveä ja Knutersintietä yhdistävä reitti on ensiarvoisen tärkeä. Myös erämaisempaan osaan olisi syytä rakentaa mielekäs, vaikkakin harvempi verkosta, koska siihen osaan saavutaan myös pohjoisesta ja idästä. Nämä reitit olisi hyvä sijoittaa kansallispuiston laitoja pitkin, jolloin olisi luotavissa laajoja koskemattomia osia reittiverkoston sisälle. Samalla olisi estettävissä hallitsemattoman polkuverkoston syntymistä eräosaan.

Suunnitelmassa on ennallistamistöiden osalta mainittu, että ne saattavat väliaikaisesti katkaista reittejä, mutta että haitta on vähäinen. Toivottavasti tämä tarkoittaa, että tällöin laaditaan työmaita ohittavia mielekkäitä ohitusreittejä, koska muutoin saadaan aikaan vain uusia hallitsemattomia polkuverkostoja ja pettyneitä käyttäjiä. Ennallistamistyömaahan on harvoin luontonähtävyys, joten vaikka työmaa olisikin nopeasti ohi, reitin virkistysarvo häviää pahimmillaan jopa vuosikymmeniksi.

Kansallispuiston saavutettavuus julkisella liikenteellä on vielä pitkään varsin heikko, mistä syystä autopaikoituksen järjestämiseen on ripeästi syytä kiinnittää esitettyä enemmän resursseja. Muutoin puiston sisääntulopaikkojen yhteyteen ja läheisyyteen jo ajoittain syntynyt, kulkua haittaava hallitsematon tienvarsi- ja -vierustapysäköinti lisääntyy nopeasti.

Luontokeskus

Sipoonkorpi tarvitsee oman luontokeskuksensa. Ajatus, että suurimman käyttäjäryhmän muodostavat lähialueen nykyiset ja tulevat asukkaat joutuisivat hakemaan tiedot lähimetsistään Nuuksiosta on ympäristöllisesti ja sosiaalisesti kestävä ja - huonojen julkisen liikenteen yhteyksien vuoksi - yksityisautoilua lisäävä. Vaikkei luontokeskukseen olisi varaa lähivuosina, tavoite ja paikka sille olisi syytä suunnitelmassa esittää. Ottaen huomioon Östersundomin kehityssuunnitelmat, puiston etelälaita Knutersintien varrella olisi oiva sijoituspaikka luontokeskuksen ja muiden virkistystoimintojen keskuksen alueelle.

Monipuolinen luontokasvatus

Virasto esittää huolestuneisuutensa kalastamiseen liittyvän luontokasvatuksen unohtamisesta suunnitelmassa. Storträskin kalastushoito-yhdistys on tehnyt hyvää luontokasvatustyötä

opettaessaan nuoria kalastamaan ja valmistamaan pyydetyn kalan. Tämäntyyppinen toiminta on omalta osaltaan mielekäs tapa vähentää valitettavaa suosioon tullutta kalastusmuotoa, catch-and-release (pyydä ja vapauta (haavoittunutta) kalaa) jossa kalastusta nähdään saaliin määrällä mitattavana urheiluna määrässä ilman tarkoitustakaan kunnioittaa luontoa ja sen antimia. Istutettu kirjolohi on toki vieraslaji, mutta jos se pysyy lammessa aiheuttamatta muuta vauriota luonnolle, haitta on kansallispuiston kokonaisuuden kannalta etuihin nähden mitätön. Kaikkein paras ratkaisu olisi yhteistyössä alan tutkijoiden kanssa löytää sellainen istutettava kalalaji, joka mahdollisimman vähin toimenpitein menestyisi Storträskissa tai toisessa tarkoitukseen sopivassa järvessä.

Hoito- ja käyttösuunnitelman esitystapa

Suunnitelman tietokorttimainen esitystapa on ongelmallinen. Sirpalemainen esitystapa vaikeuttaa lähtöaineiston ja -oletusten vertaamista johtopäätöksiin ja valittuihin ratkaisuihin. Lisäksi se estää lukukelpoisten liitekarttojen käyttöä. Ilman hyvää paikallistuntemusta on erittäin vaikeata saada käsitystä siitä missä toimenpiteitä on tarkoitus tehdä ja miten toimenpiteet suhtautuvat toisiinsa.

Kiinteistövirasto toivoo lopulliseen hoito- ja käyttösuunnitelmaan luettavuutta parantavia toimia ja valaisevampia karttaesityksiä. Taustatietojen ja varsinaisen suunnitelman ja/tai niiden esittämistapojen eriyttäminen voisi tällöin olla avuksi.

Lisätiedot

Peter Haaparinne, toimistopäällikkö, puhelin: 310 31864
peter.haaparinne(a)hel.fi

Rakennusvirasto 16.9.2013

HEL 2013-009945 T 11 01 04

Metsähallitus on pyytänyt Helsingin kaupungin lausuntoa Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta. Helsingin kaupungin hallintokeskus, joka valmisteleo Helsingin kaupungin lausunnon, on pyytänyt rakennusvirastolta lausuntoa 17.9.2013 mennessä

Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Metsähallitus on laatinut Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman kansallispuistoalueen kehittämiseksi seuraavien 10 vuoden ajaksi. Suunnittelualueeseen kuuluvat Sipoonkorven kansallispuiston alueet, Helsingin valtiolle luovuttamat puistoon liitettäväksi tulevat maat, Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen alueet

Sipoonkorvessa sekä kansallispuistoon rajoittuvat yksityiset luonnonsuojelualueet.

Sipoonkorven hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa käytettiin PehmoGis -karttapohjaista nettikyselyä, jolla selvitettiin alueen nykyistä ulkoilukäyttöä ja haettiin käyttäjien toiveita alueen palveluiden kehittämisestä.

Hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on kansallispuistoalueen luontoarvojen säilyttäminen ja tätä tukeva ulkoilukäytön ohjaaminen. Suunnitelmassa esitetään myös retkeilypalvelujen järjestäminen sekä alueen pysäköintiratkaisut.

Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa on valmisteltu yhteistyöryhmässä, johon myös Helsingin kaupunki on osallistunut kaupunkisuunnitteluviraston, ympäristökeskuksen ja rakennusviraston edustuksella. Metsähallitus jatkaa hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan yhteistyötä sidosryhmien ja paikallisten maanomistajien kanssa kehittäessään edelleen kansallispuistoa.

Lausunto

Esitetty suunnitelmaratkaisu alueen vyöhykkeisyydestä eli jakautumisesta käytön painopistealueeseen ja syrjäosiin on rakennusviraston mielestä onnistunut. Kehitettävä reittiverkosto on laadittu vyöhykejaon mukaisesti. Suunnitelmaratkaisu on kuitenkin tehty pitkälti alueen nykyisen käytön perusteella. Lähialueiden maankäytön muuttuminen, kuten uuden Östersundomin kaupunginosan rakentuminen, ja sitä myötä puiston käyttäjämäärien kasvu, lisäävät ulkoilua myös kansallispuiston syrjäosilla, mihin tulee suunnitelmaa edelleen kehitettäessä varautua.

Kansallispuistoon kunnostettavien ja uusien reittien sekä palveluvarustuksen (muun muassa taukotuvat, tulipaikat, pysäköinti, portit) sijoittaminen on onnistunutta ja se vastaa rakennusviraston mielestä alueen nykyisen ja sitä jonkin verran suuremman käytön vaateisiin. Tulevaisuudessa voimakkaasti lisääntyvän ulkoilukäytön suhteen sen sijaan palveluvarustus on osin alimitoitettua. Muun muassa alueelle kaavailtujen pysäköintialueiden paikkamäärä vaikuttaa liian pieneltä ottaen huomioon ihmisten tavan liikkua ulkoilualueille omilla autoillaan. Pysäköintitarpeeseen saataneen lisää vastauksia ja ratkaisuja syksyllä valmistuvassa kuntien yhteisessä liikenneselvityksessä.

Kansallispuiston eteläosien ulkoilureittien kytkeminen Östersundomin uuden kaupunginosan reittiverkostoon on tärkeää ulkoilukäytön kanavoimiseksi. Tästä syystä reittitarpeita tulee tarkastella myös Fiskträskin ja Östersundomin välisellä alueella viimeistään siinä

vaiheessa, kun Helsingin alueen kaavoitustyössä keskitytään näihin kysymyksiin.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään, että pääporteiksi rakennetaan Kuusijärven ulkoilukeskus sekä uusi Knutersintien portti. Porteille rakennetaan tai laajennetaan pysäköintialueita, sijoitetaan maasto-opasteita sekä opastettujen reittien lähtöpisteet. Aikataulu on määritelty suunnitelmassa kiireelliseksi, mutta valmistuminen on esitetty vasta vuoteen 2020. Suunnitelmassa esitettyjen reittien, porttien ja palveluvarustuksen toteutusaikataulu tulee rakennusviraston mielestä olla suunnitelmassa esitettävää aikataulutusta kiireellisempi, koska alueen käyttöpaine on jo nyt kova ja varustusta olisi tarvittu aikaisemminkin. Rakennusvirasto pitää suunnitelman toteuttamiseen varattavia resursseja näiltä osin riittämättöminä.

Myös muiden palveluvarustusten ja reittien valmistuminen vasta vuosina 2016–2020 on liian myöhään, jotta suunnitelmassa päästäisiin sen tavoitteisiin, kuten luontoarvojen säästymiseen sekä kulumiselta ja häiriöiden estämiseen. Reittien ja varustusten toteutusta tulee rakennusviraston mielestä aikaistaa.

Suunnitelman ympäristövaikutusten arvioinnissa todetaan, että asutuksen välittömässä läheisyydessä sijoittuvassa kansallispuistossa liikutaan väistämättä myös retkeilyreittien ulkopuolella. Samalla suunnitelmassa todetaan, että laadukkaan reitistön toteuttamisella voidaan osin ohjata lähivirkistyskäyttöä retkeilyreiteille. Rakennusviraston kokemusten pohjalta ulkoilukäyttö suuntautuu kaupunkialueen ja asutusalueiden lähellä sekä reiteille että niiden ulkopuolelle. Se näkyy selkeästi maaston kuluneisuutena. Sienestys ja marjastus ja muu luonnosta nauttiminen suuntautuu maastoon reittien ulkopuolelle. Tätä tapahtuu myös laajoilla ulkoilualueilla, kuten Nuuksiossa. Toisaalta ulkoilu, niin reiteillä kun muuallakin metsässä, edistää terveyttä. Laadukkaan reitistö varusteineen ei pysty takaamaan luonnon koskemattomuutta. Tästä huolimatta mahdollisimman kattava, ohjaava ja laadukas reitistö puiston avautuessa on tärkeää. Näin puistovieraat voivat heti alusta asti käyttää reittejä. Kansallispuiston reittiverkosto tulee rakennusviraston mielestä toteuttaa mahdollisimman kattavasti ensimmäisessä kiireellisyysluokassa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman ympäristövaikutuksissa todetaan palveluvarustuksen puutteiden vaikeuttavan puiston käytön ohjausta. Palveluvarustuksen saattaminen kansallispuistolta edellytettävälle tasolle todetaan tapahtuvan puiston perustamiseen nähden muutaman vuoden viiveellä. Rakennusviraston mielestä palveluvarustuksen rakentamiseen tulee kohdentaa resursseja ja nopeuttaa toteutusta. Varustuksen viivästyminen aiheuttanee pulmia. Esimerkkeiksi luvaton

tulenkäyttö, pysäköinti ja maastoajo voivat kasvaa. Niihin on puuttuminen myöhemmin on vaikeaa. Oikein ajoitetulla toteutuksella pienennetään myös näistä aiheutuvia ylimääräisiä ylläpitokuluja.

Suunnitelmassa todetaan, että viestintä lisää kiinnostusta, mikä kasvattaa kansallispuiston kävijämääriä. Opastusaineiston ja palveluvarustuksen taso ei kuitenkaan metsähallituksen mukaan nykyisellään eikä lähivuosina ole sitä, mitä kävijämäärien perusteella pitäisi olla. Rakennusviraston mielestä opetusaineisto ja muu viestinnällinen materiaali tulee kuitenkin saada mahdollisimman pikaisesti alueen arvon edellyttämään tasolle lisäresurssien ohjaamisella ja aikataulujen nopeuttamisella.

Hoito- ja käyttösuunnitelmasta puuttuu varsinaisten luonnon- ja maisemanhoitoon liittyvien toimenpiteiden esittäminen, vaikka joistakin toimenpiteistä esitetäänkin pinta-aloja resursointitaulukossa. Jo tehdyistä hoitotoimista ja suunnitelluista toimista tulee liittää suunnitelmaan edes yleispiisteinen toimenpidekartta. Lisäksi tulee esittää luonnon- ja maisemanhoitoon tarvittavat resurssit.

Hoito- ja käyttösuunnitelman esitystapana käytetty lomakepohja on hankala. Karttakuvat ovat myös vaikeaselkoisia sellaiselle lukijalle, joka ei tunne alueita jo valmiiksi. Metsähallitus tulee taittamaan uudelleen suunnitelmaraportin, jossa nämä asiat voidaan korjata.

Rakennusvirasto ottaa huomioon Sipoonkorven kansallispuistoon rajautuvien viheralueiden suunnittelussa alueiden kaavoituksen sekä metsähallituksen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman.

Yhteenvetona rakennusvirasto toteaa, että Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa on laadittu sidosryhmien toiveita kuunnellen ja esitettävät toimenpiteet ovat kannatettavia. Samalla rakennusvirasto esittää huolensa reittiverkoston ja palvelujen sekä niihin varattavien resurssien riittävydestä sekä suunnitelmassa esitettävästä toteutusaikataulusta.

Rakennusvirasto haluaa jatkaa edelleen hyvää yhteistyötä metsähallituksen kanssa alueen suunnittelussa.

Lisätiedot

Tiina Saukkonen, suunnitteluvastaava, puhelin: 310 38508
tiina.saukkonen(a)hel.fi

Kaupunkisuunnitteluvirasto 15.8.2013

HEL 2013-009945 T 11 01 04

07.10.2013

Ryj/1

Metsähallitus on pyytänyt Helsingin kaupungin lausuntoa Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta 15.9.2013 mennessä. Kaupunginhallitus pyytää kaupunkisuunnitteluviraston lausuntoa suunnitelmasta 16.8.2013 mennessä.

Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Suunnitelma koskee Sipoonkorven kansallispuistoa, Helsingin valtiolle luovuttamia, puistoon liitettäviä maita, Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen alueita Sipoonkorvessa sekä kansallispuistoon rajoittuvia yksityisiä luonnonsuojelualueita. Yksityisillä alueilla suunnitelma on suositusluontoinen, eikä sido maanomistajaa.

Hoito- ja käyttösuunnitelma ohjaa kansallispuiston kehittämistä tulevien 10-15 vuoden aikana. Suunnitelman päämäärät liittyvät luontoarvojen suojaamiseen ja käytön ohjaamiseen kestäväällä tavalla, laadukkaiden retkeilypalvelujen tarjontaan sekä toimivaan yhteistyöhön Metsähallituksen, puiston sidosryhmien ja lähistön asukkaiden välillä.

Sipoonkorven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten perustettiin laajapohjainen yhteistyöryhmä, johon myös Helsingin kaupunki on osallistunut.

Lausunto

Sipoonkorven kansallispuisto on perustettu metsäluonnon monimuotoisuuden, kallioiden ja perinneympäristöjen sekä näihin liittyvien eliölajien suojelua ja lajien elinympäristöjen hoitamista, yleisön virkistäytymistä ja retkeilyä sekä yleisen luonnonharrastuksen edistämistä ja opetusta varten. Kansallispuisto on seudullisesti tärkeä virkistysalue, jonka merkitys korostuu pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteen tiivistyessä.

Kansallispuiston eteläisimmät osat ulottuvat Helsingin kaupungin ja valmisteilla olevan Östersundomin yleiskaavan alueelle. Östersundomin yleiskaava on kolmen kunnan (Helsinki, Vantaa ja Sipoo) yhteinen yleiskaava. Kaava-alueella asuu nykyisin noin 6000 asukasta ja asukasmäärän arvioidaan kasvavan noin 70 000 asukkaaseen vuoteen 2050 mennessä.

Valmisteilla olevassa Helsingin uudessa yleiskaavassa on varauduttu 260 000 uuden asukkaan lisäykseen vuoteen 2050 mennessä. Yleiskaavaa varten laaditussa väestöennusteessa Helsingin seutu kasvaa noin 600 000 asukkaalla vuoteen 2050 mennessä. Helsingin yleiskaavan valmistelun visiovaiheessa Sipoonkorven ja Nuuksion merkitys on nostettu esiin osana seudullista virkistysverkostoa.

Sipoonkorven suunnittelussa tulee varautua alueen lisääntyvään käyttäjämäärään suunnittelemalla ja toteuttamalla riittävä määrä ulkoilureittejä ja virkistyspalveluita. Reittien liittyminen seudulliseen virkistysalueverkostoon on tärkeää. Kaupunkisuunnitteluvirasto pitää hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyjä reittejä ja palveluita osin alimitoitettuina kasvavaan käyttäjämäärään nähden.

Lähivirkistyspaineen hallitsemiseksi on tärkeää, että Sipoonkorpea ympäröivien alueiden kaavoituksessa osoitetaan riittävä määrä virkistysalueita asutuksen läheltä. Tästä huolimatta Sipoonkorven houkuttelevuus saattaa aiheuttaa kulumista kansallispuiston reuna-alueilla, ja etenkin kansallispuiston eteläosissa on syytä varmistaa reittiverkoston riittävyys. Reitistön kehittäminen tulevaisuudessa on tarpeen myös Degermossan pohjoispuolella, Fiskträskin ja Östersundomin yleiskaava-alueen välisellä alueella.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa todetaan, että Kalkkiruukin luontopolun kunnostaminen sekä reittiysteys Knutersintien portilta Kalkkiruukin polulle toteutetaan vuosina 2016-2018. Kävijämäärä on jo viime vuosina lisääntynyt ja tulee edelleen lisääntymään merkittävästi. Jotta kansallispuistoon kohdistuvat haitat, kuten kulumisen ja roskaantuminen, saataisiin minimoitua, tulisi reittiysteudet mm. Knutersintieltä Kalkkiruukin luontopolulle toteuttaa mahdollisimman pian.

Kuvissa 16 ja 17 (s. 73 ja 74) on esitetty uudet retkeilyreitit ja reittiysteystarpeet. Kartassa esitetyt Östersundomin kaava-alueella sijaitsevat reittiysteystarpeet ja latuverkosto ratkaistaan Östersundomin kaavoituksen yhteydessä, eikä yhteyden toteuttamista voida sitoa nykyiseen polku-uraan. Landbon lähellä sijaitsevalta sorakuopalta lähtevä reittiysteys voidaan turvata Östersundomin kaavoituksessa. Latuverkostoa tulisi kehittää myös kansallispuiston alueella ja sen laajentaminen sekä saumaton jatkuminen vihersormilta kansallispuistoon palvelisi asukkaita ja lisäisi alueen talvikäyttöä. Östersundomin kaava-alueella sijaitsevien reittiysteystarpeiden ja latuverkoston sijaintia lukuun ottamatta hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteet eivät ole ristiriitaisia kaavoituksen kanssa.

Knutersintien porttialueelle on hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan suunniteltu suurta pysäköintialuetta ja infopistettä. Tulevaisuudessa Knutersintien portille tulisi harkita lisäksi info- tai opastuskeskusta, joka esittelisi alueen luontoa laajemmin. Yhteistyö eri toimijoiden, varsinkin yrittäjien ja maanomistajien kanssa on tärkeää.

Suunnitelmassa todetaan, että Sipoonkorven kansallispuiston kanssa samaan toiminnalliseen ja ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvat Porvoonväylän eteläpuoliset suojelukohteet, jotka ovat luontotyypiltään

lähinnä meren mannerrantavyöhykkeen reheviä, matalia merenlahtia ja lintuvesiä sekä rantaruovikoita. Moottoritie erottaa kansallispuiston ja rannikolla sijaitsevat suojelualueet ja luo vahvan estevaikutuksen. Östersundomin yleiskaavassa huomioidaan em. alueiden ekologinen kokonaisuus ja yhteydet etelä-pohjoissuunnassa. Yhteys Sipoonkorven ja Mustavuoren välillä on tärkeä erityisesti metsälajiston säilymisen kannalta.

Suunnitelmakarttojen havainnollisuutta tulisi parantaa. Kartoissa olisi hyvä esittää myös Immersbyn ja Puroniityn alueet sekä kansallispuiston liittyminen Sipoon eteläosiin. Palveluvarustusta ja reittejä esittelevissä kartoissa ei esitetä liittymistä Immersbyn suuntaan, vaikka sillä on merkitystä käyttäjille mm. pehmo-GIS kyselyn mukaan.

Östersundomin yhteisen yleiskaavan luonnoksissa esitetty liikennejärjestelmä perustuu metroon. Knutersintien porttialueen eteläpuolelle Sakarinmäkeen on kaavailtu metroasemaa, joka toisi Sipoonkorven eteläosan pääkaupunkiseudun metrokäytävän palveluetaisyydelle. Tällöin Sipoonkorven saavutettavuus ja suhteellinen saavutettavuus Nuuksioon verrattuna paranisivat merkittävästi. Sipoonkorven saavutettavuutta joukkoliikenteellä parantaisi lisäksi Östersundomin yhteisen yleiskaavan luonnoksissa Degermossaan kulkevaksi esitetty pikaraitiotie. Joukkoliikenneyhteyksien kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää kestävän virkistyskäytön kannalta.

Sipoonkorven hyvä saavutettavuus joukkoliikenteellä pääkaupunkiseudun ydintaajama-alueelta luo osaltaan myös edellytyksiä erilaiselle Sipoonkorpeen tukeutuvalla elinkeinoharjoittamiselle (mm. matkailu-, majoitus-, ravintolatoimi). Tämä tulee huomioida Sipoonkorven kansallispuiston jatkosuunnittelussa mm. siten, että arvioidaan erilaisten käyttäjäryhmien (mm. maastopyöräily, maastoratsastus, maastoajoneuvoliikenne) vaikutukset ja palveluiden riittävyys, ohjaustarpeet ja rajoitustoimenpiteet riittävän ajoissa.

Saavutettavuuteen eri kulkumuodoilla tulee tulevaisuudessa suurempaa hajontaa Sipoonkorven eri alueiden välillä. Näin ollen on todennäköistä, että Sipoonkorven virkistyskäyttötarpeissakin tapahtuu alueellista eriytymistä.

Kansallispuiston ja lähialueen liikenne- ja pysäköintitilannetta selvitetään Metsähallituksen, kuntien, Uudenmaan ELY-keskuksen Liikenne ja infrastruktuuri -vastualueen sekä HSL:n teettämässä liikenneselvityksessä, joka valmistuu syksyllä 2013. Selvityksessä tullaan mm. arvioimaan tarvittavien pysäköintipaikkojen määrä eri pysäköintialueilla.

07.10.2013

Ryj/1

Yhteenvedona kaupunkisuunnitteluvirasto toteaa, että Sipoonkorven kansallispuiston palveluiden kehittäminen ja hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen on erittäin tärkeää. Suunnittelua tulee jatkaa yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston edustajien kanssa. Kaupunkisuunnitteluvirasto pitää hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjä toimenpiteitä tarpeellisina ja oikeansuuntaisina, mutta katsoo, että esitetyt reitit ja palvelut ovat osin alimitoitettu kasvavaan käyttäjämäärään nähden. Östersundomin kaava-alueella, kansallispuiston ulkopuolella sijaitsevien reittiyhteystarpeiden ja latuverkoston sijainti tullaan määrittämään tarkemmin kaavoituksen yhteydessä.

Lisätiedot

Anni Järvitalo, maisema-arkkitehti, puhelin: 310 37056
anni.jarvitalo(a)hel.fi